

УДК 070: Оглоблин (1941/1943)

© Віталій ГЕДЗ

ДІЯЛЬНІСТЬ О. ОГЛОБЛИНА В КИЄВІ ПІД ЧАС НАЦИСТСЬКОГО ПАНУВАННЯ

Досліджується діяльність Олександра Петровича Оглоблина в Києві періоду гітлерівської окупації, зокрема як голови Київської міської управи, директора Музею-архіву переходнової доби, керівника експертної комісії з історично-філологічних дисциплін. На основі статей газети «Українське Слово», примірники якої зберігаються у фондовій колекції Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років», висвітлюється діяльність О.П. Оглоблина як міського голови. Акцентується увага на малодосліджених сторінках біографії, таких як дата обрання головою Київської міської управи, період припинення діяльності Музею-архіву переходнової доби, кількість та тематика виставок, створених колективом Музею-архіву.

Ключові слова: Київська міська управа, «Українське Слово», Музей-архів переходнової доби, Українська академія наук, Київський університет, Меморіальний комплекс «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років», експертна комісія з історико-філологічних дисциплін.

Українська історична біографістика останніх років справді може пишатися створенням цілої низки наукових біографій провідних постатей вітчизняної історії. Насамперед це стосується людей, які залишилися в окупованому Києві. Таким активним діячем у столиці за гітлерівського панування прийнято вважати Олександра Петровича Оглоблина. Дослідники присвятили не одну працю висвітленню київського періоду визначного історика, проте нині немає жодної розвідки, у якій би детально була описана діяльність вченого в окупованій гітлерівцями столиці.

Олександр Петрович Оглоблин народився 6 грудня 1899 р. у Києві. Його батько Петро Оглоблин-Мезько походив із відомого українського козацького роду Новгород-Сіверського повіту на Чернігівщині, а мати – зі старої чернігівської родини Лашкевичів.

Коли хлопчику виповнилося вісім років, батьки віддали його на навчання до підготовчого класу 3-ї київської чоловічої гімназії. Хлопець навчався сумлінно, щороку

отримував нагороди. Саме в гімназії в нього зародився інтерес до історії рідного краю, особливо до періоду гетьманування І. Мазепи.

1917 р. О.П. Оглоблин із золотою медаллю закінчив гімназію і восени того ж року вступив на історико-філологічний факультет Київського університету Св. Володимира, у якому відбувся і його науковий дебют. Під керівництвом М.В. Довнар-Запольського він підготував дипломну роботу «Спірні питання історії східнослов'янського розселення».

В університеті вчений мав змогу спілкуватися з такими відомими в майбутньому дослідниками, як Н.Д. Полонська-Василенко, І.І. Огієнко, В.М. Базилевич та ін.

Педагогічну і наукову працю Олександр Оглоблин розпочав 1919 р.: викладав у різних школах і вищих навчальних закладах, зокрема в Київському університеті. Саме тут розкрився його педагогічний і дослідницький талант. Майже 20 років життя вчений віддав служінню цьому вищому навчальному закладу.

У квітні 1922 р. О.П. Оглоблин обрали професором кафедри нової історії України, яку він і очолив. На той час йому виповнилося лише 22 роки. Одночасно вчений керував комісією із заснування музею М.П. Драгоманова. Упродовж 1921 – 1926 рр. О. Оглоблин завідував також історичною бібліотекою ім. О.М. Лазаревського. Проте найбільшим досягненням молодого вченого і викладача став історичний семінар вищого типу (1923 – 1928 рр.), створений ним при Київському університеті, який на той час називався Вищим Інститут Народної Освіти, що готував фахівців для вищої школи й науково-дослідної роботи. Учений першим із вітчизняних істориків 1926 р. здобув науковий ступінь доктора історії української культури. Уже тоді він вважався одним із провідних фахівців у царині української соціально-економічної та політичної історії XVII – XIX ст., досвідченим архівістом та археографом. Зокрема, на початку 1930-х рр. О. Оглоблин брав активну участь у підготовці фундаментального видання «Архів Коша Запорозької Січі».

Важливою була діяльність О.П. Оглоблина також на теренах Всеукраїнської академії наук (ВУАН), з якою він був пов'язаний ще з 1926 р. Історик був науковим співробітником численних комісій Української академії наук.

У 1932 р. після смерті Д.І. Багалія виконував обов'язки голови комісії О.П. Оглоблин.

Упродовж 1937 – 1941 рр. О. Оглоблин перебував на посаді завідувача сектору Інституту історії України АН України. Його науково-академічна діяльність була перервана арештом наприкінці 1930 р., на початку 1931 р. його звільнили, однак історик був змушений свої наукові задуми підпорядковувати вимогам радянської влади, виступати із самокритичними доповідями, паплюжачи себе і свій науковий доробок. Вінцем цієї кампанії цькування стала дискусія по доповіді Т.Т. Скубицького про «буржуазну Оглоблинську концепцію» українського історичного процесу (27 – 28 травня 1931 р. у Києві). На вченого посипався шквал брутальної риторики. Через методологічні засади вченого стали вважати в УРСР типовим буржуазним істориком, якому не місце серед учених України. Оглоблин утратив роботу на всіх кафедрах, деякі вже надруковані праці не вийшли. Серед них – «Нариси з історії української фабрики», «Кріпацька фабрика».

Проте, на щастя, події 1930 – 1931 рр. не вилучили Оглоблина з наукового процесу. Він працював в Археографічній комісії ВУАН, входив до очолюваної Н.Д. Полонською-Василенко групи, яка готувала до друку спадщину запорозьких козаків.

Учений працював і в Історико-археографічному інституті. Упродовж року він підготував збірку документів з історії бахмутських і торських заводів.

З листопада 1937 р. до вересня 1941 р. дослідник перебував на посаді старшого наукового співробітника Інституту історії України АН УРСР. Його статус у цьому закладі, як єдиного фахівця з науковим ступенем, був особливо високим: він обіймав кілька посад – завідувача сектору історії XIX – XX ст., керівника сектору історії. На час роботи О. Оглоблина в Інституті історії України припадає і відновлення його професорсько-викладацької діяльності у вищих навчальних закладах УРСР.

Початок німецько-радянської війни застав дослідника в Києві. О. Оглоблин не потрапив у реєстри радянських учених, яких евакуювали в тил, тому залишився в окупованому Києві. Біографи відомого історика стверджують, що з приходом нової влади українські активісти звернулися до вченого з проханням очолити новостворену Київську міську управу (далі КМУ) та увійти до складу Української національної ради [1]. Нині неможливо встановити, коли й за яких обставин О. Оглоблин став очільником КМУ. Дослідник І. Верба переконаний, що вибір був свідомим і добровільним [2].

Автор О. Костючок у статті стверджує про те, що О.П. Оглоблина було обрано головою КМУ на зборах 19 вересня, а З. Городиський зазначає іншу дату – 20 вересня [3; 4]. Л. Винар та О. Кучерук дотримуються думки про обрання першого голови КМУ представниками київської національно свідомої інтелігенції 21 вересня [5]. Д. Армстронг, не вказуючи точної дати, припускає, що міського голову могли обрати не раніше ніж через 2 – 3 дні після захоплення Києва гітлерівцями [6]. Історики І. Верба та Т. Заболотна вважають, що О. Оглоблин очолив Управу 23 вересня [7].

Отже, зважаючи на викладений вище матеріал, ми можемо стверджувати, що головою КМУ О.П. Оглоблин став у 20-х числах вересня 1941 р.

Також у науковій та мемуарній літературі розповідається про справжню «війну» між В. Багазієм та О. Оглоблиним за посаду голови КМУ [8]. Утім, історик О. Костючок зазначає, що, відповідно до джерел, протиборства не було, адже постать О.П. Оглоблина як міського голову була затверджена на зборах ще 19 вересня, а вибори 22 чи 23 вересня мали формальний характер [9].

Ще одне питання в біографії дослідника, яке донині не має однозначної відповіді, стосується того, чиєю креатурою був О. Оглоблин на посаді голови.

Згідно зі звітами співробітників НКВС учений постає відвертим колабораціоністом і на посаду голови був призначений німецькими окупантами. Д. Армстронг називає О.П. Оглоблина ставлеником ОУН (м) [10; 11]. Дослідники В. Омельченко та О. Костючок вказують, що вченого на посаді міського голову хотіла бачити українська громадськість Києва.

На нашу думку, більшість фактів свідчать, що О.П. Оглоблин на посаді голови КМУ був креатурою української громадськості.

Про місце розташування та графік роботи КМУ за часів головування О.П. Оглоблина повідомлялося в оголошенні на сторінках газети «Українське Слово» від 29 вересня 1941 р.: «Міська управа буде розміщуватися на вул. Покровській № 6 (нині на Покровській № 6 міститься церква Миколи Доброго. – В.Г.). Прийомні години голови О.П. Оглоблина від 2 до 4 дня, щоденно, крім неділі».

На посаді міського голови О.П. Оглоблин перебував до 29 жовтня, однак і такий короткий термін істориками оцінюється неоднозначно – від негативних до позитивних думок.

Проте ми не ставимо за мету проаналізувати роботу вченого, а воліємо лише розповісти про зміни, які відбулися в місті під час його перебування на посаді голови міської управи.

Період головування О.П. Оглоблина в КМУ більшість істориків називають інтенсивною фазою розбудови Управи, адже саме в цей час він активно створював новий міський апарат, підбирав співробітників для штату [14]. 6 жовтня 1941 р. згідно з постановою КМУ № 12 було затверджено 10 відділів: фінансовий, культури та освіти, охорони здоров'я, пропаганди та преси, праці, кадрів, суспільної опіки, житловий, міських підприємств, торгівлі та харчування. Того самого дня було створено Бюро скарг та пропозицій й автотранспортне управління [15]. До роботи в КМУ О. Оглоблин запросив відомих фахівців – К. Штеппу, Л. Окиншевича, І. Кавалерідзе [16].

Після 73 днів боїв за Київ місто було вщент зруйноване. За головування О.П. Оглоблина ліг тягар на плечі КМУ з відновлення життя в столиці. Міські урядовці на чолі з Оглоблиним писали доповідні записки про стан і діяльність київських підприємств. І. Верба віднайшов архівні документи, у яких повідомлялося, що за участю голови КМУ був створений Комітет взаємодопомоги полоненим і хворим у Білій Церкві. За спогадами очевидців, міській адміністрації вдалося організувати роботу мережі українського радіомовлення, відновити рух трамваїв, налагодити роботу електростанції, водогону, телефонної мережі, розробити програму культурного життя [17].

Досить детально всі досягнення О.П. Оглоблина на посаді голови КМУ подавав часопис «Українське Слово».

У номері 19 видання «Українське Слово» містився заклик міського голови до киян спрямувати свої зусилля на відновлення нормального життя в Києві [18].

Наступного дня в рубриці «Новий Київ» подавався перший звіт про виконану роботу з відбудови міста. У ньому, зокрема, зазначалося: «Відновлена робота водопроводу, проводиться «енергійна» робота по будівництву електростанції; відкрито 8 м'ясних магазинів; відкрито 3 магазини по продажу сільськогосподарських продуктів і овочів; підготовлено до роботи 8 пекарень, які будуть давати 42 тонни хліба в день; шість пекарень і чотири хлібозаводи ремонтуються і до зими будуть пущені; розпочато ремонт суднобудівного заводу, тютюнової фабрики, міського трамвая, автопарку й інших підприємств; працює шість катерів по перевозці населення через Дніпро; п'ять затоплених катерів днями будуть підняті з води і відремонтовані» [19].

У Державному архіві Київської області (ДАКО) вдалося знайти документи, які підтверджують викладений вище матеріал. З 18 жовтня 1941 р. у Києві почали працювати шість маршрутів трамваїв, були запуснені в дію хлібозавод № 3, тютюнова фабрика на бул. Т. Шевченка і дві ТЕЦ [20; 21].

Постанова КМУ № 1 була надрукована в номері 23 газети «Українське Слово» від 6 жовтня 1941 р. У ній, зокрема, зазначалося: «Пропонується всім колишнім керівникам закладів, які утримувалися на бюджетні кошти (школи, лікарні, дитячі садки, інститути і ін.), створити комісію у складі трьох осіб і до 10 жовтня 1941 р. подати у відповідні відділи Міської управи списки наявного майна, матеріалів, продуктів, які залишилися в закладах після того, коли Київ залишили совети. Керівники магазинів і столових у той же термін повинні здати залишки грошей в міський банк (Львівська вул., д. № 55)» [22].

У цьому ж номері в розділі «Новий Київ» була вміщена стаття «Пущена в хід електростанція», у якій повідомлялося, що «уже 3 дні повним ходом працює на Київській електростанції одна турбіна силою 3 200 кВт, 4 жовтня буде запуснена друга турбіна силою 4 500 кВт» [23].

8 жовтня в «Українському Слові» була надрукована чергова постанова О.П. Оглоблина, яка стосувалася відкриття приватної торгівлі в місті [24]. На думку дослідниці Н. Глушенко, вказана тут податкова система була однією з форм грабунку українських селян [25].

9 жовтня в газеті «Українське Слово» у статті «Продукція місцевої промисловості» зазначалося, що до кінця місяця в Києві та області працюватимуть 30 фабрик і заводів [26]. Ознайомлюючись зі змістом газетних повідомлень, можна дійти висновку, що КМУ на чолі з О.П. Оглоблиним насамперед приділяла увагу відновленню електростанцій, водопроводу і руху трамваїв.

Завдяки наполегливій праці співробітників КМУ та сприяння німецької влади поступово починають працювати деякі промислові та продуктові об'єкти. На початку жовтня в Києві відновили роботу хлібозавод № 1 на Дехтярівській, 13, ливарно-механічний завод на бульварі Шевченка, 27, протезний завод, броварня на Деміївці [27]. А станом на 25 жовтня 1941 р. у Києві стали до ладу вже 25 заводів та фабрик [28].

Своєрідним підсумком місячного перебування О.П. Оглоблина на посаді голови КМУ стала стаття А. Черемоша «День у міській управі», вміщена на шпальтах часопису за 25 жовтня. У ній автор зазначає: «Запуснено 50 відсотків всіх фабрик, заводів і майстерень. У нас буде українське національне законодавство» [29].

КМУ за правління О.П. Оглоблина заклала основи для відродження мистецько-літературного «обличчя» міста, внаслідок чого розпочала роботу Спілка українських письменників, відкривалися театри і кінотеатри, архіви [30].

І. Верба зауважує, що значною заслугою О.П. Оглоблина на посаді міського голови були спроби відродження Української академії наук та науково-дослідних осередків міста. Так, 20 жовтня 1941 р. очільник Управи в будинку УАН скликав нараду вчених, на якій заявив про відновлення Академії наук, про призначення

в ній тимчасової Президії, а також про затвердження штату керівників відділів і окремих науково-дослідних інститутів. О.П. Оглоблин посів членство в Президії УАН як керівник історико-філологічного відділу. Попри те, що роботу названа установа так і не розгорнула, однак ця сторінка життя науковця залишила певний слід у його діяльності.

Також не слід забувати про досягнення О.П. Оглоблина в педагогічній сфері. Разом із колегою К.Т. Штепцю, якого було призначено ректором Київського університету, у жовтні 1941 р. відновив діяльність названий заклад [31].

Зважаючи на позитивні зрушення в житті Києва за головування О.П. Оглоблина, не слід залишати поза увагою також і його прорахунки.

Зокрема, коли О. Оглоблин очолював КМУ, розпочалися розстріли в Бабиному Яру. Дослідник В.Ю. Король про ці події згадував так: «Взагалі таке масове винищення людей стало можливим як внаслідок звірства фашистів, так і тому, що в цій страшній справі їм допомагали запродавці свого народу. Одним із найпомітніших серед них був професор історії Київського університету, а в роки окупації Києва його бургомістр О.П. Оглоблін» [32]. Оскільки на наказі, який з'явився на київських вулицях 28 вересня, відсутній будь-який підпис, говорити про причетність науковця до цих подій ми не можемо [33].

Проте І.В. Вербі вдалося віднайти документальні свідчення про те, що у вересневій дні 1941 р. учений клопотався перед окупаційною владою про врятування єврейської сім'ї І. Мінкіної-Єгоричевої. О. Оглоблин також допоміг виїхати з Києва колишньому співробітнику Інституту історії єврею І.М. Премислеру [34].

29 жовтня 1941 р. О.П. Оглоблин залишає посаду бургомистра Києва. Свідок тогочасних подій, головний редактор газети «Українське Слово» І. Рогач на шпальтах часопису повідомив, що О. Оглоблин виявив бажання присвятити себе повністю науковій діяльності [35]. Проте професор М. Коваль установив, що бургомістр був звільнений у зв'язку з арештом його заступника В. Багазія, звинуваченого німцями в махінаціях із квартирами та майном розстріляних київських євреїв. Однак посилення на джерело він не подав [36].

17 квітня 1942 р. відомий історик очолив Музей-архів переходової доби, заснований 26 березня 1942 р. [37]. Історик О. Белая зазначає, що вся діяльність установи регулювалася безпосереднім контролем окупаційної влади. За задумом гітлерівців співробітники Музею-архіву повинні були вести антирадянську пропаганду серед киян, а для більшої наочності та доказовості науковці мали створювати виставки [38].

Ці завдання нова влада поклала на плечі 14 працівників Музею-архіву. Як свідчать документи з фондозбірні ДАКО, саме вони за пропозицією О.П. Оглоблина створили три тематичні виставки: «Руйнація більшовиками культурних пам'яток у м. Києві», «Визволення Києва німецькою армією від юдо більшовицького гніту і відродження господарського і культурного життя м. Києва» та «Київ під час німецько-совєтської війни» [39]. Проте, на жаль, з джерел невідомо час та місце функціонування виставок. Дослідник І. Верба у своїх студіях стверджує, що була створена лише одна виставка

«Знищення більшовиками пам'ятників культури у Києві», яка відкрилася 15 липня 1942 р. [40].

Коли припинив існування Музей-архів – невідомо, оскільки наказ про ліквідацію установи не зберігся. Останні документи про діяльність цієї інституції датуються вереснем 1942 р. Дослідники П. Грімстед Кеннеді та Г. Боряк, на основі віднайдених у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України документів, стверджують, що установа припинила своє існування наприкінці жовтня 1942 р. [41]. Історик І. Верба вказує у своєму дослідженні, що Олександр Оглоблин очолював заклад до 18 листопада 1942 р. [42].

За короткий термін діяльності колектив Музею-архіву під керівництвом О.П. Оглоблина зібрав 3 045 документів, 756 фотографій, 154 фотонегативи, 195 малюнків, 183 плакати, 383 листівки, 1 433 газети, 133 журнали, 96 книг [43]. Проте науковцям не вдалося виправдати довіру окупаційної влади, що і стало однією з причин закриття установи. Як свідчить історик М. Коваль, головний «культурюер» Києва доктор Йозеф Бенцінг залишився незадоволений експонатами музею, переважна більшість яких ілюструвала процес відбудови столиці українськими установами [44].

О. Оглоблин, на думку П. Грімстед Кеннеді та Г. Боряка, після головування в Музей-архіві втратив довіру гітлерівців [45]. І саме на цій хвилі, за словами І. Верби, вченого 23 листопада 1942 р. було призначено директором середньої школи № 67, проте вже наступного дня наказ скасували [46].

На початку 1943 р. дослідник зосередився на роботі експертної комісії з історико-філологічних дисциплін, яку він очолював [47]. Комісія за наказом окупаційної влади проводила атестацію науковців і визначала їхню придатність до викладацької роботи. За головування О. Оглоблина було розглянуто 122 справи вчених Києва й написано відгуки про їхню наукову продукцію [48].

З наближенням Червоної армії до Києва історик переїхав до Львова, де долучився до роботи історичної секції Наукового товариства ім. Т. Шевченка та організованої з ініціативи митрополита Андрея Шептицького Церковно-археографічної комісії. У березні 1944 р. на запрошення колеги професорів філософічного факультету Українського вільного університету (УВУ) Оглоблин переїздить до Праги.

Учений викладав в Українському вільному університеті у Празі та Мюнхені. О.Оглоблин з 1945 р. до 1951 р. був професором УВУ та Богословсько-педагогічної академії УАПЦ. Дослідник відроджував у Німеччині Українське історико-філологічне товариство, де впродовж 1948 – 1951 рр. виконував обов'язки заступника голови.

1951 р. учений переїздить до США, де засновує й очолює Українське генеалогічне товариство (1963 р.), Українське історичне товариство (1965 р.). Він стає також на чолі іспитової комісії філософічного факультету УВУ в США й обіймає посаду професора в Українському технічному інституті в Нью-Йорку. Оглоблин мав великий вплив на українську еміграційну науку. Одночасно вчений працював в Українському науковому богословському товаристві. Упродовж 1960 – 1977 рр. перебував на посаді наукового консультанта для докторантів з історії України в Українському науковому інституті Гарвардського університету.

Упродовж 1970 – 1989 рр. О.П. Оглоблин – президент Української вільної академії наук у США. Він виховав плеяду широковідомих нині українських істориків (Л. Винар, О. Субтельний, В. Омельченко). Тривалий час учений досліджував період національної революції середини XVII ст. Дослідник дотримувався думки, що за Хмельниччини перемогла концепція козацької держави. Добу Івана Мазепи розглядав як час відродження України, а самого гетьмана вважав українським державцем, який хотів реалізувати другу Хмельниччину. Вчений обґрунтував положення про те, що ідея української козацької держави після ліквідації Гетьманщини не вмерла. Одним із перших розшифрував анонім старшинсько-козацького твору «Літопис Самовидця».

О.П. Оглоблин – один із тих українських істориків старшого покоління, який передбачав українське відродження.

Помер Олександр Петрович Оглоблин 16 лютого 1992 р. Похований у м. Спрінгфілді (США) [49].

Отже, з викладеного вище ми бачимо, що незалежно від місця роботи в окупованому Києві Олександр Петрович Оглоблин не стояв осторонь від подальшого розвитку України. Як свідчить короткий біографічний огляд за 1941 – 1943 рр., у переважній більшості ціною за це була втрата авторитету серед гітлерівців. На відміну від більшості колег, усі ці труднощі не вплинули на формування світогляду вченого. Нацисти не дбали про створення належних умов для професійної діяльності історика, вони шукали в ньому лише об'єкт, який мав би продукувати «ідеологічно правильні» публікації, виправдовувати їхні варварські дії, формувати в читача чорно-білу картинку світу. Документи засвідчують, що обставини не зламали знаного історика, він не погодився на «правила гри» нових господарів, не писав на угоду владі, не каювся у своїх «помилках» і не змінював власних поглядів на діаметрально протилежні.

Джерела та література:

1. Омельченко В. Проф. д-р Олександр Оглоблин (Життя і діяльність) // Український історик. – 1989. – № 4. – С. 40.
2. Верба І. О.П. Оглоблин // УІЖ. – 1995. – № 6. – С. 93.
3. Костючок О. Створення і структурна побудова Київської міської управи за часів німецької військової адміністрації // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Історія». – 2010. – Вип. 100. – С. 30–31.
4. Городиський З. Українська Національна Рада в Києві // На зов Києва. Український націоналізм у II світовій війні. Збірник статей, спогадів і документів. – К., 1993. – С. 247.
5. Винар Л. Олександр Петрович Оглоблин. 1899–1992. Біографічна студія. – Нью-Йорк; Торонто; Париж, 1994. – С. 31.; Кучерук О. Чин Володимира Багазія // http://knolga.at.ua/load/khkh_storichchja/1941_1953/chin_volodimira_bagazija_ch_1/7-1-0-4.
6. Армстронг Д. Украинский национализм. Факты и исследования. – М., 2008. – С. 116.

7. Верба І. О.П. Оглоблин // УІЖ. – 1995. – № 6. – С. 93.; Заболотна Т. Структура цивільних органів окупаційної влади в Києві // Архіви окупації 1941 – 1944. Більше не таємно. – Т. 1. – К., 2006. – С. 770.;
8. Кучерук О. Чин Володимира Багазія // http://knolga.at.ua/load/khkh_storichchja/1941_1953/chin_volodimira_bagazija_ch_1/7-1-0-4; Гайвас Я. Коли кінчалася епоха. – Чикаго, 1964. – С. 62 – 63.
9. Костючок О. Створення і структурна побудова Київської міської управи за часів німецької військової адміністрації // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Історія». – 2010. – Вип. 100. – С. 31.
10. Київ у дні нацистської навали. За документами радянських спецслужб. – К.; Львів, 2003. – С. 313.
11. Армстронг Д. Український націоналізм. Факты и исследования. – М., 2008. – С. 116.
12. Омельченко В. Проф. д-р Олександр Оглоблин (Життя і діяльність) // Український історик. – 1989. – № 4. – С. 40.; Костючок О. Створення і структурна побудова Київської міської управи за часів німецької військової адміністрації // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Історія». – 2010. – Вип. 100. – С. 30 – 31.
13. Українське Слово. – 1941. – 29 вересня. – № 18. – С. 2.
14. Костючок О. Створення і структурна побудова Київської міської управи за часів німецької військової адміністрації // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Історія». – 2010. – Вип. 100. – С. 32.
15. Там само. – С. 33.
16. Верба І. О.П. Оглоблин // УІЖ. – 1995. – № 6. – С. 93.
17. Там само.
18. Українське Слово. – 1941. – 30 вересня. – № 19. – С. 1.
19. Там само. – 1941. – 1 жовтня. – № 20. – С. 4.
20. ДАКО. – Ф. Р-2354. – Оп. 1. – Спр. 49. – Арк. 1.
21. Там само. – Ф. Р-2412. – Оп. 2. – Спр. 264. – Арк. 1.
22. Українське Слово. – 1941. – 6 жовтня. – № 23. – С. 4.
23. Там само.
24. Українське Слово. – 1941. – 30 вересня. – № 19. – С. 4.
25. Глушенко Н.М. Аграрна політика Німеччини в Рейхскомісаріаті «Україна» 1941 – 1945 рр.: дис... кандидата іст. наук: 07.00.01 / Глушенко Наталія Миколаївна. – К., 2005. – С. 140.
26. Продукція місцевої промисловості // Українське Слово. – 1941. – 9 жовтня. – № 26. – С. 3.
27. Українське Слово. – 1941. – 19 жовтня. – № 35. – С. 4.
28. Українське Слово. – 1941. – 25 жовтня. – № 40. – С. 4 // Фонди Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941 – 1945 років» (далі МКНМІВВВ). – КН-41320. – Г-6889.
29. Там само.

30. Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні. – К., 1999. – С. 251.
31. Київ очима ворога: дослідження, документи, свідчення. – К.: Аеростат, 2012. – С. 452.
32. Король В.Ю. Бабин Яр: відоме і невідоме // Голос України. – 1991. – 14 серпня. – С. 14.
33. Київ очима ворога: дослідження, документи, свідчення. – К.: Аеростат, 2012. – С. 438.
34. Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні. – К., 1999. – С. 255.
35. Українське Слово. – 1941. – 2 листопада.
36. Коваль М.В. Українська культура та ідіячів політиці нацистських колонізаторів // УІЖ. – 1993. – № 9. – С. 25.
37. Архів-музей Переходої Доби. Пофондовий путівник. – К., 2002. – С. 7.
38. Архів-музей Переходої Доби. Пофондовий путівник. – К., 2002. – С. 7 – 8.
39. ДАКО. – Ф. Р-2412. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 39 – 40; Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 33 – 38.
40. Верба І. Олександр Оглоблин як директор Музею-архіву переходової доби м. Києва // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. – 1999. – Т. 1. – С. 85.
41. Грімстед Кеннеді П., Боряк Г. Доля українських культурних цінностей під час другої світової війни: винищення архівів, бібліотек, музеїв. – К., Львів: Червона Калина, 1991. – С. 19.
42. Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні. – К., 1999. – С. 257.
43. ДАКО. – Ф. Р-2412. – Оп. 2. – Спр. 244. – Арк. 43.
44. Коваль М.В. Доля української культури за «нового порядку» (1941 – 1944 рр.) // УІЖ. – 1993. – № 11. – С. 33.
45. Грімстед Кеннеді П., Боряк Г. Доля українських культурних цінностей під час другої світової війни: винищення архівів, бібліотек, музеїв. – К., Львів: Червона Калина, 1991. – С. 19.
46. Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні. – К., 1999. – С. 259.
47. ЦДАВО України. – Ф. 3859. – Оп. 1. – Спр. 221. – Арк. 38.
48. Верба І. Олександр Оглоблин. Життя і праця в Україні. – К., 1999. – С. 260.
49. Київський національний університет імені Тараса Шевченка : Незабутні постаті / [Авт.-упор.: О. Матвійчук, Н. Струк; Ред. кол.: В.В. Скопенко, О.В. Третьяк, Л.В. Губерський, О.К. Закусило, В.І. Андрейцев, В.Ф. Колесник, В.В. Різун та ін.]. – К.: Світ Успіху, 2005. – С. 203 – 204.

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ А. ОГЛОБЛИНА В КИЕВЕ ВО ВРЕМЯ НАЦИСТСКОГО ГОСПОДСТВА

Исследуется деятельность Александра Петровича Оглоблина в Киеве в период гитлеровской оккупации, в частности как председателя Киевской городской управы, директора Музея-архива переходного периода, руководителя экспертной комиссии по историко-филологическим дисциплинам. На основании статей газеты «Украинское Слово», экземпляры которой хранятся в фондовой коллекции Мемориального комплекса «Национальный музей истории Великой Отечественной войны 1941 – 1945 годов», освещается деятельность А.П. Оглоблина как городского головы. Акцентируется внимание на малоисследованных страницах биографии – дата избрания председателем Киевской городской управы, время прекращения деятельности Музея-архива переходного периода, количество и тематика выставок, созданных коллективом Музея-архива.

Ключевые слова: Киевская городская управа, «Украинское Слово», Музей-архив переходного периода, Украинская академия наук, Киевский университет, Мемориальный комплекс «Национальный музей истории Великой Отечественной войны 1941 – 1945 годов», экспертная комиссия по историко-филологическим дисциплинам.

© **Vitalij GEDZ**

ACTIVITY OF O. OGLOBLYN IN KYIV DURING NAZI DOMINATION

Showed a brief biography of the scientist Olexandr Petrovych Ogloblyn, studied his work in Kiev of period of Nazi occupation, as Head of the Kyiv city council, director of the Museum-archives of transitional period, the head of the expert committee of historical and philological sciences. On the articles of newspaper "Ukrainske Slovo", stored in the funds of Memorial complex, was showed activities of O.P. Ogloblyn as city chairman. Told about the revival of activity of Ukrainian Academy of Sciences and Kiev university for chairmanship of O.P. Ogloblyn. Made attempt to find out the degree of involvement of Oleksandr Ogloblyn to beginning of shooting in Babyn Yar on September, 29 in 1941. Is found the reasons of dismissing of city chairman. Attention is accented on scantily explored pages biographies, such how to give electing head of the Kiev city council, the termination activity of the Museum-archives of transitional period, the number and subjects of exhibitions created by the Museum-archives.

The researcher of history KCC O. Kostyuchek in the article asserts that O.P. Ogloblyn was selected as the head of KCC on collections on September, 19. Z. Gorodiskiy asserted, that it had taken place on September, 20. L. Vynar and O. Kucheruk adhere to the idea about electing of first chairman KCC by the Ukrainian circles on September, 21. D. Armstrong not naming the exact date, marks about a moment electing of city chairman not early than 2 – 3 days after

taking by the hitlerites of Kyiv. Historians I. Verba and T. Zabolotna consider that Oleksandr Ogloblyn was elected on September, 23.

The last documents about activity of museum-archives are dated on September in 1942. Researchers P. Grimsted Kennedi and G. Boryak, on the basis of discovered in the funds of the Central State Archives of higher organs of power and management of Ukraine, are asserted that the institution has ceased to exist at the end of October in 1942. Historian I. Verba specifies in the research that Oleksandr Ogloblyn headed establishment till November, 18 in 1942.

The staff was set up three exhibitions: "The destruction of the Bolsheviks cultural attractions in the Kiev", "Liberation Kyiv by the German army of Judah Bolshevik oppression and revival of economic and cultural life of the Kyiv" and "Kyiv during the German-Soviet war". But unfortunately from sources not known period and place operation shows.

Researcher I. Verba in his studies states that was established only one exhibition "Destruction of the Bolsheviks cultural monuments in Kiev," which opened on July 15, 1942. In short period of existence of collective Museum-archives under the supervision of O. Ogloblyn managed to collect 3 045 documents, 756 photographs, 154 photo negatives, 195 drawings, 183 posters, 383 leaflets, 1 433 newspapers, 133 magazines, 96 books.

Told about causes of loss by O. Ogloblyn confidence of the occupying power.

Keywords: Kyiv city council; "Ukrainske Slovo"; Museum-archive of transitional period; Ukrainian Academy of Sciences; Kyiv university; Memorial complex "The National Museum of the Great Patriotic War of 1941 – 1945"; expert committee on historical and philological sciences.